

ПІДЛІТКОВА НАРКОМАНІЯ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, Україна

Підліткова наркоманія в Україні є серйозною проблемою, яка вимагає належної уваги й оцінки з боку сучасного суспільства. Своєчасна громадська реакція на цю проблему визначає методи її вирішення та способи профілактики підліткової наркоманії в Україні в подальшому. Актуальність досліджуваної проблеми визначається небезпекою поширення наркоманії серед українських підлітків та недостатньою увагою, що приділяється батьками до вивчення цієї проблеми й відсутністю належної уваги до даного питання в більшості українських шкіл. Перспективи дослідження в даній області визначаються необхідністю виявлення основних соціальних та психологічних аспектів, які спонукають сучасних українських підлітків вживати наркотики, завдяки чому можливе перенаправлення ситуації в інше русло та створення умов недопущення в суспільстві ситуації, в якій вживання наркотиків українськими підлітками взагалі стало б можливо.

Мета роботи полягала у визначенні домінуючих психологічних й соціальних чинників, що спонукають підлітків до початку прийому наркотиків.

Матеріал та методи. Головний метод дослідження – метод аналізу, за допомогою якого було комплексно розглянуто та описано фактори, що підштовхують молодих людей до вживання наркотичних речовин, незважаючи на явну загрозу їхнього здоров'я та життю.

Результати. Розглядаються питання соціальних та психологічних аспектів підліткової наркоманії, проблеми відносин в суспільстві та сім'ях, де підлітки починають вживати наркотичні речовини. Розкриваються типи сімейних відносин та характер внутрішньо-сімейних стосунків, при яких починається вживання підлітками наркотиків. Визначаються основні соціальні та психологічні фактори, що штовхають сучасних молодих людей до прийому наркотичних засобів.

Висновки. Практична цінність дослідження в даному напрямку полягає у визначенні та констатації можливостей створення методів боротьби з підлітковою наркоманією й повного усунення згубного впливу наркотиків на сучасних українських школярів.

Ключові слова: сімейні відносини, підліток, соціальне середовище, наркотичні речовини, психологія стосунків, сім'я.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в рамках науково-дослідної роботи кафедри медицини катастроф та військової медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова «Проблема хімічних залежностей серед молоді України», № держ. реєстрації 0115U10398.

Вступ. Офіційна статистична інформація свідчить, що майже 90% українських наркоманів – люди у віці до 25 років. При цьому в українському суспільстві простежується чітка тенденція до омолодження наркоманії. Вік першого прийому наркотиків сьогодні вважається на рівні 13-15 років [1], у деяких містах нашої країни – 9-12 років. Імовірність прийому наркотиків серед підлітків, які почали рано курити та вживати алкоголь, значно вище, ніж у тих, які цього не робили. Підлітки, що вживають наркотики, мають ряд схожих рис характеру, багато в чому визначають їх подальшу залежність. Це невпевненість в собі, труднощі з вибором майбутньої моделі поведінки, залежність від думки оточуючих [2-5]. Актуальність досліджуваної проблеми визначається небезпекою поширення наркоманії серед українських підлітків та недостатньою увагою, що приділяється батьками до вивчення цієї проблеми й відсутністю належної уваги до даного питання в більшості українських шкіл.

На вибір підлітка вживати наркотики впливає ряд соціальних факторів. Перш за все, це криза, в якій опинилося сучасне українське (й не тільки) суспільство, пов'язаний з глибокими суспільними змінами і руйнуванням звичного перш життєвого укладу. Колишні цінності виявилися зруйновані, а вироблення нових відбувається повільно і безладно. У сформованих соціальних умовах підлітки нерідко виявляються надані самі собі і підпадають під вплив середовища, в якій опиняються. На жаль, батьки не завжди встигають вловити цей момент, будучи залучені в процес заробляння грошей з метою створення умов для виживання в світі [2, 6-8].

Численні сучасні дослідники роблять спроби встановити додаткові чинники, що сприяють початку вживання наркотиків підлітками. При цьому формулюються різні думки – деякі дослідники вважають, що причину треба шукати у впливі біологічних факторів на особистість, що формується,

інші вважають, що справа у оточенні та чинниках зовнішнього середовища. З точки зору педагогіки та психології, фактори, що обумовлюють початок прийому підлітками наркотичних речовин, можна умовно поділити на дві групи: аспекти соціальні, та психологічні [3]. Зокрема, соціальні фактори обумовлюються надмірною комерціалізацією сучасного суспільства, його криміналізацією та суттєвим погіршенням умов існування. Фактори психологічного характеру такі: відсутність з боку сучасного суспільства належної уваги щодо проблем молоді, погані стосунки у родині та з батьками, особисті внутрішні проблеми. Наслідками можуть стати гуртування сучасних підлітків біля одного, чи декількох наркозалежних, з метою відходу від існуючих проблем та обов'язків та намагання втекти від травмуючих ситуацій [9, 10].

Таким чином, на виникнення та розвиток підліткової наркоманії впливає ціле поєднання чинників соціально-психологічного характеру. Виявлення цих факторів, їх оцінка та визначення заходів протидії їм, грають істотне значення в питаннях боротьби з підлітковою наркоманією та профілактики її подальшого виникнення серед школярів нашої країни.

Мета дослідження полягає у визначенні домінуючих психологічних й соціальних чинників, що спонукають підлітків до початку прийому наркотиків.

Матеріал та методи дослідження. У статті ставиться завдання дослідження психологічних та соціальних аспектів виникнення підліткової наркоманії. Обрана методологія передбачає поєднання аналітичного й логічного методів дослідження проблем підліткової наркоманії, з метою виявлення основних факторів, що впливають на розвиток процесу. Проводиться порівняльний аналіз дослідження авторів в рамках заявленої тематики, встановлюється суть їх системи поглядів на питання виникнення та розвитку підліткової наркоманії.

Дослідження в рамках розглянутого питання належним чином аналізуються та логічно структуруються. Виявляється загальна концепція в поглядах сучасних соціологів й психологів на питання соціальних й психологічних аспектів підліткової наркоманії. З метою виявлення основних аспектів, що впливають на рішення підлітків почати вживання наркотиків, був обраний метод логічного аналізу ситуації, соціального середовища, в якому опинилися сучасні молоді люди та сили впливу цього середовища на їх, ще не дозрілу свідомість. Слідом за логічним виявленням цих факторів відбувається аналіз глибини їх впливу на підлітків, оцінка психологічного та соціального аспектів з точки зору обраної методології дослідження.

З точки зору прикладної цінності даного дослідження, взята за основу методологія забезпечує чітке розуміння причин та наслідків підліткової наркоманії в контексті соціальних та психологічних аспектів, що мають місце сьогодні. З цих позицій дане дослідження буде мати суттєве прикладне значення для подальших розробок в області аналізу питань наркоманії в підлітковому середовищі.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження питань, пов'язаних з соціальними та психологічними аспектами підліткової наркоманії призвело до наступних результатів. Наркоманія є соціальною проблемою, що завдає чимало шкоди молоді. Вживання підлітками наркотиків веде до серйозних наслідків, як психологічних, так і соціальних та медичних. До медичних проблем відносяться ризик передозування, зростання кількості спроб суїциду, порушення роботи серцево-судинної та інших систем організму, розвиток психічних захворювань. За весь час незалежності України кількість неповнолітніх наркоманів зросла в 25 разів, загальне число розладів психіки серед підлітків внаслідок прийому наркотичних речовин зросла в 2.5-3 рази [4]. Наркотики вже давно стали складовою частиною молодіжної культури, поряд з курінням і вживанням алкоголю. В останні роки наростає негативний резонанс внаслідок проникнення наркотиків з кримінального середовища в місця проведення масового дозвілля, а також середні та середні спеціальні навчальні заклади.

Вкрай негативним аспектом є зниження середнього віку вперше вжив наркотики в Україні. Якщо раніше вітчизняні школярі вперше пробували наркотики у віці 13-15 років, сьогодні все частіше доводиться мати справу з наркоманами, вік яких не перевищує 9-ти років [4]. Особливу тривогу викликає збільшення наркоманів жіночої статі серед підлітків, вперше спробували наркотики. Згодом ці особи виявляються нездатними на народження здорового покоління. Подібному стану речей сприяє ряд факторів соціального та психологічного характеру. До соціальних чинників, який впливає на поширення підліткової наркоманії в Україні, слід віднести:

- падіння загального рівня життя в країні за останні 25-30 років;
- масове безробіття серед населення, відсутність життєвих перспектив у значної частини жителів країни;
- поширення серед населення епідемії СНІДу (кількість наркоманів серед інфікованих ВІЛ досягає 80%);
- зростання злочинності в сучасному українському суспільстві та пов'язана з цим доступність наркотичних речовин;
- байдужість сучасного українського суспільства до існуючої проблеми;

- відсутність державної програми профілактики поширення наркотиків серед підлітків, з обов'язковою постановкою на диспансерний облік нововиявлених наркоманів й наявністю в програмі середньої школи спеціальних уроків, на яких роз'яснюється суть проблеми та шляхи її вирішення.

До факторів психологічного характеру, який впливає на поширення підліткової наркоманії в Україні, слід віднести:

- неухага батьків до цієї проблеми, відсутність у сім'ях профілактичної роботи в напрямку заходу тенденцій до прийому наркотиків підлітками;
- поганий мікроклімат в сім'ях підлітків-наркоманів, байдужість батьків до проблем дітей;
- алкоголізм батьків в сім'ях молодих наркоманів;
- приклад друзів, що почали вживати наркотики в молодому віці;
- бажання підлітків спробувати нових відчуттів;
- нездатність підлітків розібратися самостійно в питаннях шкоди, яку потенційно можуть принести наркотики їм та їх організму.

Як видно з наведеного вище, основні проблеми прийому підлітками наркотиків пов'язані з сім'ями, в яких ці діти ростуть та виховуються. Проблеми ці належать до розряду соціально-психологічних, та можуть бути умовно розділені на дві великі категорії: ті, що пов'язані з положенням окремої сім'ї в контексті всього сучасного українського суспільства в цілому та ті, що пов'язані виключно з внутрішньо-сімейною ситуацією та відносинами усередині конкретної родини.

Перша категорія пов'язана скоріше з загальною соціальною ситуацією, що склалася в сучасному українському суспільстві, і включає в себе соціальні аспекти наступного характеру:

- відсутність економічної стабільності в суспільстві й впевненості в завтрашньому дні у великій кількості громадян;
- поширення безробіття в країні та суспільстві;
- криміналізація сучасного суспільства та пов'язана з цим доступність наркотиків;
- відсутність належної уваги до проблем дітей з боку батьків, які змушені вирішувати питання виживання в сформованих важких економічних умовах.

Друга категорія включає в себе проблеми швидше психологічного характеру, що в цілому зводяться до наступних:

- почуття “непотрібності”, що виникає у підлітків внаслідок неблагополуччя в їх сім'ях;
- зловживання одного або обох батьків алкоголем і, як наслідок, відсутність з їх боку належного поведінкового прикладу своїм дітям;

- відсутність в конкретних сім'ях профілактичних, роз'яснювальних заходів, спрямованих на запобігання та попередження прийому дітьми наркотичних речовин;
- руйнуючий та розкладаючий вплив зовнішнього середовища (засоби масової інформації, інтернет, вулиця).

Ситуація, що склалася, вимагає невідкладних заходів щодо її виправлення, при чому тут важливе місце займає участь усіх членів сучасного українського суспільства у врегулюванні існуючої проблеми. Найбільш оптимальним бачиться прийняття на державному рівні програми профілактичних заходів щодо запобігання розповсюдженню наркотиків у підлітковому та молодіжному середовищі. У цілому, положення подібної програми можуть бути зведені до наступного: усунення соціального підґрунтя виникнення досліджуваного негативного явища та профілактичні заходи, спрямовані на запобігання виникненню і поширенню підліткової наркоманії в сучасному українському суспільстві. Відносно заходів профілактики виникнення й поширення наркоманії в підлітковому середовищі слід зазначити наступне. Проблема криється в недостатності уваги до даного явища з боку батьків, педагогічних колективів шкіл та навчальних закладів, в яких навчаються сучасні українські підлітки.

Як справедливо зазначає V.P. Kovalchuk [4], “Сім'я має найважливіше значення в питаннях формування особистості підлітка. Однак, в умовах негативних змін в українському суспільстві спостерігається істотне ослаблення ролі сім'ї у вихованні підлітків. Сьогодні їх виховують телебачення, інтернет та вулиця”. Дозвілля сучасної молоді все більше зміщується в бік нічних клубів та дискотек, де найчастіше й відбувається перше знайомство підлітків з наркотиками [5].

Аналізуючи соціальний і психологічний аспекти раннього прийому підлітками наркотиків, можна виділити основні типи сімей, в яких потенційно можливе виникнення досліджуваного явища:

- неблагополучні сім'ї, в яких має місце алкоголізм одного або обох батьків;
- безробітні;
- сім'ї, де не приділяється належної уваги проблемам дітей, їх розвитку та профілактики наркоманії.

Слід зазначити, що такий поділ досить умовний. Відзначено чимало випадків початку прийому наркотиків в цілком благополучних сім'ях з працюючими батьками та стабільним, найчастіше досить високим рівнем доходу. N.V. Vlasova [6], досліджуючи психологічні причини початку прийому підлітками наркотиків, зазначає, що до таких слід віднести: “здатність наркотиків відводити від реальних проблем, протест проти нав'язуваних підліткам батьками вимог та норм, проблеми виховання в

сім'ї, відсутність зв'язку між поколіннями, дисгармонія особистості самого підлітка". А.В. Putintsev [7] у своїх дослідженнях наголошує на тому, що "кількість наркоманів серед молоді та підлітків неухильно зростає, тому, що по своїй суті наркоманія вже давно стала невід'ємним елементом сучасної молодіжної субкультури. Тому на перший план в ряду соціально-педагогічних та психолого-педагогічної державних проблем висувається проблема профілактики підліткової наркоманії". Схожої думки притримується Е.Е. Gorodova [8], досліджуючи проблеми наркотичної залежності у сучасному молодіжному середовищі. На думку вченого-дослідника "Протягом ряду років все більше підлітків долучаються до наркотиків, та кожен наркоман за своє коротке життя залучає до своєї середу 8-12 новачків. За останні п'ять років кількість наркоманів серед школярів й студентів збільшилася у 6-8 разів. Зростає число дітей, померлих від вживання наркотиків" [8].

Важливим аспектом досліджуваної проблеми є раннє прилучення сучасних школярів до алкоголю і нікотину [9, 10, 11]. На сьогоднішній день середній вік підлітків-наркоманів у нашій країні, які вперше спробували на собі дію наркотиків становить 12-14 років, в окремих випадках спостерігається зниження цього показника до 9 років [12, 13]. Крім того, як мінімум третина від загальної кількості підлітків-наркоманів складають особи жіночої статі. Це особливо небезпечно в зв'язку з тим, що згодом ця категорія молодих людей буде мати серйозні складності з продовженням роду, аж до повної неможливості виносити й народити здорове потомство, що вкрай негативно позначиться в майбутньому на демографічній ситуації в країні в цілому [14, 15]. Згідно з дослідженнями, проведеними Т.Я. Kobrynyuk [16], середній вік хлопчиків і дівчаток, вперше спробували нікотин становить на сьогодні 12 і 11 років відповідно. Це при тому, що серед курців школярів відсоток хлопчиків та дівчаток, котрі пробували вживати наркотики, становив відповідно 36.5% і 34.6% [16-18]. Сухі статистичні дані тільки підкреслюють серйозність ситуації, наочно демонструючи необхідність термінового прийняття конкретних заходів по її благополучно розв'язанню [19-21].

Таким чином, підліткова наркоманія являє серйозну небезпеку для нашої держави, для здоров'я,

життя та майбутнього її громадян. Своєчасне визначення причин й факторів, що впливають на її виникнення та розвиток, допоможе в подальшому правильно оцінювати ситуацію з поширенням проблеми та приймати своєчасні, дієві та адекватні заходи для успішного її вирішення. Соціальні та психологічні аспекти, що впливають на виникнення і розвиток підліткової наркоманії в Україні, вимагають подальшого, глибшого вивчення з метою усунення можливості їх виникнення та впливу на поширення наркоманії серед підлітків в нашій країні.

Висновки. Розгляд питань, пов'язаних з соціальними та психологічними аспектами наркоманії серед підлітків в Україні дав наступні результати. Встановлено високий ступінь небезпеки підліткової наркоманії для сучасного українського суспільства, з огляду на наступні чинники. Перш за все, небезпека даного роду обумовлюється значним зниженням середнього віку підлітків, що вперше приймають наркотичні речовини. Також в ході даного дослідження були зроблені висновки про істотну роль існуючих проблем в сучасних українських сім'ях, де діти починають рано вживати наркотики.

Усунення соціального підґрунтя виникнення підліткової наркоманії – питання складне, об'ємне та вимагає спеціального дослідження. Необхідне впровадження системи профілактичних заходів по роз'ясненню суті наркоманії та розкриття підліткам можливих наслідків прийому наркотиків для їх здоров'я й життя. Ефективними інструментами боротьби з цим явищем є профілактичні бесіди у школах, інших навчальних закладах та вдома; змагання з різних видів спорту серед підлітків, масові кросові пробіги. Такі спільні зусилля сім'ї та школи можуть і повинні стати вирішенням проблеми підліткової наркоманії, поворотом свідомості підлітків в бік власного розвитку на протиположній перспективі їх наркотичної деградації.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи дослідження в даній області визначаються необхідністю виявлення основних соціальних та психологічних аспектів, які спонукають сучасних українських підлітків вживати наркотики, завдяки чому можливе перенаправлення ситуації в інше русло та створення умов недопущення в суспільстві ситуації, в якій вживання наркотиків українськими підлітками взагалі стало б можливо.

References

1. Titova MP. Semeynyye otnosheniya i podrostkovaya narkotizatsiya: sotsiologicheskii aspekt [Family relationships and adolescent drug addiction: Sociological aspect]. In: EV Grunt, AV Merenkov, NL Antonova (Eds.), "Culture, personality, society in the modern world: Methodology, experience of empirical research": materials of the XXI International Conference in memory of prof LN Kogan. Yekaterinburg: Ural Federal University named after the first President of Russia BN Yeltsin; 2018. p. 1302-13. [Russian]

2. Berezin SV, Lisetsky KS. *Psikhologicheskiye osnovy profilaktiki narkomanii v semye* [Psychological bases of drug prevention in the family]. Samara: Samara State University; 2001. [Russian]
3. Chornyak YI. *Sotsialno-psykholohichni zasoby profilaktyky narkotychnoy zalezhnosti studentiv* [Socio-psychological for the prevention of drug addiction among students]. Ternopil: Ternopil National Economic University; 2013. [Ukrainian]
4. Kovalchuk VP. Narkomaniya sered nepovnoletnikh yak sotsialna problema [Drug addiction among minors as a social problem]. *Scientific Naukovyy visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav.* 2017; 1: 263-70. [Ukrainian]
5. Vyslova AD. *Psikhologo-pedagogicheskiye i sotsialnyye aspekty formirovaniya i profilaktiki narkoticheskoy zavisimosti u detey i podrostkov* [Psychological, pedagogical and social aspects of the formation and prevention of drug addiction in children and adolescents]. M: Lomonosov Moscow State University; 2001. [Russian]
6. Vlasova NV. *Psikhologicheskaya diagnostika i korrektsiya sklonnosti podrostkov k upotrebleniyu narkotikov* [Psychological diagnosis and correction of adolescents' propensity to use drugs]. M: Russian State Social University; 2005. [Russian]
7. Putintsev AV. Izucheniye urovnya ustoychivosti podrostkov k priobshcheniyu k narkoticheskim veshchestvam [Study of sustainability of teenagers to attaching of narcotic substances]. *Vestnik Tambovskogo universiteta. Seriya: Gumanitarnyye nauki.* 2014; 12: 126-33. [Russian]
8. Gorodova EE. Narkoticheskaya zavisimost' v molodezhnoy srede [Drug addiction among young people]. *Nauchnyy vestnik Belgorodskogo gosudarstvennogo universiteta: Filosofiya, sotsiologiya, pravo.* 2007; 9(2): 263-7. [Russian]
9. Shteyn NH. Psykholohichni prychny narkomaniyi u pidlitkiv [Psychological causes of drug addiction in adolescents]. *Problemy ekstremal'noyi ta kryzovoyi psykholohiyi.* 2013; 14: 240-6. [Ukrainian]
10. Pridannikova OM. Aktualnist sotsialno-pedahohichnoyi profilaktyky khimichnoyi zalezhnosti sered pidlitkiv [The relevance of socio-pedagogical prevention of chemical dependence among adolescents]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamyanets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya: Sotsialno-pedahohichna.* 2012; 18: 222-9. [Ukrainian]
11. Comer R. Prychny pryomu narkotychnykh zasobiv [Reasons for taking narcotic drugs]. *Eksperyment ta innovatsiyi v shkoli.* 2011; 6: 17-24. [Ukrainian]
12. Zhilyaev A, Palacheva T. Narkotizatsiya kak sotsial'naya i psikhologicheskaya problema [Narcotization as a social and psychological problem]. *Kazanskiy pedagogicheskyy zhurnal.* 2010; 2: 123-33. [Russian]
13. Svechnikov NI, Shcherbakova SA. Problemy, obuslovlennyye rasprostraneniym narkotikov v podrostkovoy srede [Problems caused by the spread of drugs among adolescents]. *Vestnik Penzenskogo gosudarstvennogo universiteta.* 2014; 4(8): 20-5. [Russian]
14. Kozlovskiy AV, Vinitskaya AG, Lelevich VV. Suchasni prychny ta umovy zaluchennya pidlitkiv do spozhyvannya psykhoaktyvnykh rehovyn [Modern reasons and conditions of adolescents' introduction to the consumption of psychoactive substances]. *Zhurnal Hrodnens'koho derzhavnoho medychnoho universytetu.* 2005; 3: 140-5. [Ukrainian]
15. Silnitskaya EA. Problemy molodezhnoy narkomanii: mediko-psikhologicheskiye podkhody [Problems of youth drug addiction: Medical and psychological approaches]. *Nauchnaya mysl Kavkaza.* 2011; 2: 49-55. [Russian]
16. Kobrinuk TYa. Mediko-sotsiologicheskoye issledovaniye narkologicheskoy patologii nesovershennoletnikh [Medical and sociological research of narcological pathology of minors]. *Vestnik Kubanskogo gosudarstvennogo meditsinskogo universiteta.* 2006; 2: 55-7. [Russian]
17. Zamani N, Hassanian-Moghaddam H, Noroozi A, Saberi Zafarghandi MB, Kolahi A-A. Substance use among poisoned teenage patients. *Iranian Journal of Public Health.* 2019; 48(10): 1847-54. doi: 10.18502/ijph.v48i10.3492
18. James PD, Comiskey C, Smyth BP. "Debt on Me Head": A qualitative study of the experience of teenage cannabis users in treatment. *Journal of Addictions Nursing.* 2019; 30(3): 211-8. PMID: 31478969. doi: 10.1097/JAN.0000000000000301
19. Salas-Wright CP, AbiNader MA, Vaughn MG, Oh S, Clark Goings T. National trends in parental communication with their teenage children about the dangers of substance use, 2002–2016. *Journal of Primary Prevention.* 2019; 40(4): 483-90. PMID: 31377924. PMCid: PMC6693659. doi: 10.1007/s10935-019-00559-y
20. Worley J. Teenagers and cannabis use: Why it's a problem and what can be done about it. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services.* 2019; 57(3): 11-5. doi: 10.3928/02793695-20190218-03
21. Zaidi U. Role of social support in relapse prevention for drug addicts. *International Journal of Innovation, Creativity and Change.* 2020; 13(1): 915-24.

УДК 364.272:663.99

**ПОДРОСТКОВАЯ НАРКОМАНИЯ В УКРАИНЕ:
СОЦИАЛЬНЫЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ****Подольян В. М.**

Резюме. Подростковая наркомания в Украине является серьезной проблемой, которая требует должного внимания и оценки со стороны современного общества. Своевременная общественная реакция на эту проблему определяет методы ее решения и способы профилактики подростковой наркомании в Украине в дальнейшем. Актуальность исследуемой проблемы определяется опасностью распространения наркомании среди украинских подростков и недостаточным вниманием, которое уделяется родителями к изучению этой проблемы и отсутствием должного внимания к данному вопросу в большинстве украинских школ. Перспективы исследования в данной области определяются необходимостью выявления основных социальных и психологических аспектов, которые побуждают современных украинских подростков употреблять наркотики, благодаря чему возможно перенаправления ситуации в другое русло и создание условий недопущения в обществе ситуации, в которой употребление наркотиков Украинскими подростками вообще стало бы возможно.

Цель работы заключалась в определении доминирующих психологических и социальных факторов, побуждающих подростков к началу приема наркотиков.

Материал и методы. Главный метод исследования – метод анализа, с помощью которого были комплексно рассмотрены и описаны факторы, подталкивающие молодых людей к употреблению наркотических веществ, несмотря на явную угрозу их здоровью и жизни.

Результаты. Рассматриваются вопросы социальных и психологических аспектов подростковой наркомании, проблемы отношений в обществе и семьях, где подростки начинают употреблять наркотические вещества. Раскрываются типы семейных отношений и характер внутрисемейных отношений, при которых начинается употребление подростками наркотиков. Определяются основные социальные и психологические факторы, толкающие современных молодых людей к приему наркотических средств.

Выводы. Практическая ценность исследования в данном направлении заключается в определении и констатации возможностей создания методов борьбы с подростковой наркоманией и полного устранения пагубного влияния наркотиков на современных украинских школьников.

Ключевые слова: семейные отношения, подросток, социальная среда, наркотические вещества, психология отношений, семья.

UDC 364.272:663.99

**Adolescent Drug Addiction in Ukraine:
Social and Psychological Aspects****Podolian V. M.**

Abstract. Adolescent drug addiction in Ukraine is a serious problem that requires proper attention and evaluation from modern society. Timely public reaction to this issue determines the methods of its solution and ways to prevent adolescent drug addiction in Ukraine in the future. The urgency of the subject matter is determined by the danger of drug addiction among Ukrainian adolescents and the lack of attention paid by parents to the study of this problem and the lack of proper attention to this issue in most Ukrainian schools. Prospects for research in this area are determined by the need to identify the main social and psychological aspects that motivate modern Ukrainian adolescents to use drugs. This will allow to redirect the situation and create conditions to prevent a situation in society where drug use by Ukrainian adolescents would be possible.

The purpose of the study is to identify the dominant psychological and social factors that motivate adolescents to start using drugs.

Materials and methods. The main research method is the method of analysis, which was used to comprehensively consider and describe the factors that push young people to use drugs, despite the obvious threat to their health and life. Authors consider issues of social and psychological aspects of adolescent drug addiction, problems of relations in society and families where adolescents begin to use drugs. The study covers the types of family relations and the nature of intra-family relations, in which adolescents start using drugs.

Conclusion. The main social and psychological factors that push modern young people to take drugs are identified. In the course of this study, conclusions were drawn about the significant role of existing problems in modern Ukrainian families, where children begin to use drugs early. Preventive conversations in schools, other educational institutions and at home are effective tools in the fight against adolescent drug addiction. Competitions in various sports among teenagers and mass cross-country races also have pronounced influence. The practical value of the study in this area is to identify and state opportunities to create methods to combat

adolescent drug addiction and the complete elimination of the harmful effects of drugs on modern Ukrainian schoolchildren.

Keywords: family relations, teenager, social environment, drugs, psychology of relations, family.

ORCID and contributionship:

Volodymyr M. Podolian: 0000-0003-2385-1070 ^{A-F}

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis,
C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article,
E – Critical review, F – Final approval of the article

CORRESPONDING AUTHOR

Volodymyr M. Podolian

National Pirogov Memorial Medical University,
Department of Emergency and Military Medicine
56 Pirogov St., Vinnytsya 21018, Ukraine
tel: +380432570360, e-mail: podolian5790@national-univesity.info

The authors of this study confirm that the research and publication of the results were not associated with any conflicts regarding commercial or financial relations, relations with organizations and/or individuals who may have been related to the study, and interrelations of coauthors of the article.

Received: 15.04.2021 р.

Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування